

NUANȚA DURATIVĂ SEMANTICĂ A VERBULUI GERMAN

Elvira GURANDA,
dr., lect. univ.

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Abstract: *Im Fokus dieses Beitrags stehen lexikalische Ausdrucksmittel der semantischen Kategorie Durativität in der deutschen Sprache. Es werden dabei zwei Arten dieser semantischen Kategorie betrachtet: explizite und implizite Durativität. Die Analyse der lexikalischen Mittel zum Ausdruck der durativen Bedeutung beschränkt sich auf die Verben, die den Ablauf der Handlung oder des Geschehens bezeichnen, ohne Begrenzung und Abstufung, Anfang und Abschluss auszudrücken.*

Schlüsselwörter: categorie semantică, durativ, câmp funcțional-semantic, durativitate explicită și implicită, mijloace lexicale.

Categoria semantică durativă se caracterizează prin parametrii temporali și spațiali, cei cantitativi și calitativi. Această categorie persistă în centrul interesului aspectologilor, care cercetează tipurile și mijloacele de exprimare ale acesteia în diferite limbi, precum și în plan contrastiv. În

acest context, vom menționa lucrările lui E. Sokolova (2003); N. Volostnova (2005); O. Râhlova (2007); L. Otto (2012) et al. Al. Bondarko, cercetând durativitatea în calitate de câmp funcțional-semantic, distinge durativitate internă și externă, explicită și implicită, determinată și nedeterminată, limitată și nelimitată. În afară de aceste tipuri de categorii ale durativității, lingvistul scrie și despre durativitatea extinsă, izolată sau rezultativă și, de asemenea, despre durata menținerii rezultatului și despre durata intervalului. În opinia lingvistului, durativitatea poate fi temporal caracterizată și necaracterizată, intermitentă și non-intermitentă atât localizată, cât și nelocalizată în timp (Бондарко 2013: 98). Toate tipurile categoriei semantice durative pot fi exprimate cu ajutorul mijloacelor limbii de diferite niveluri, „unite în baza funcției semantice de exprimare a extensiunii temporale a acțiunii” (Бондарко 2013: 121).

Noțiunea de acțiune durativă este una destul de complexă, pentru că îi sunt caracteristici diferiți componenți. Numărul acestor componenți depinde de criteriul care stă la baza definiției sale, de la trei (M. Lomov, 1997) până la 18 (Al. Bondarko 2013). De regulă, în calitate de indicii de bază ale categoriei semantice durative se manifestă statica/ dinamica, perfectivitatea/ imperfectivitatea, orientarea spre atingerea limitei/ neorientarea spre atingerea limitei, indiciul unitar/ multiplicativ, localizare/ nelocalizare temporală.

Urmând-o pe cercetătoarea N. Volostnova (Волостнова 2005), care, în propria clasificare a categoriei semantice durative, se bazează pe diferențierile lingvistului Al. Bondarko, evidențiem durativitatea internă (implicită) și cea externă (explicită), durativitatea determinată și nedeterminată. Prin durativitatea internă (implicită) concepem indiciul aspectual propriu-zis, inclus în sensul lexical, derivativ și gramatical al verbului, de exemplu: *dauern*, *warten*, *wandern*. Durativitatea externă (explicită) se exprimă cu ajutorul indicatorilor lexicali adverbiali cu o semantică bine definită, de exemplu: *lange*, *ständig*, *dauernd*, *drei Stunden lang*.

Diferențierea durativității în implicită și explicită corelează cu durativitatea determinată și nedeterminată. Durativitatea determinată se caracterizează prin indici ca măsură, grad și volum al duratei. Durativitatea nedeterminată, în exemplul de mai jos, este exprimată prin semantica

verbului *sich überlegen*, deci implicit; și durativitatea explicită, al cărei marcant este indicatorul lexical adverbial *zehn Tage lang*, este determinată: *Zehn Tage lang überlegte sich Matzerath, ob er den Brief unterschreiben [...] sollte* (Günter Grass, *Die Blechtrommel*, S.305). Durativitatea implicită, exprimată prin semantica verbului *schleppten*, în exemplul următor, este nedeterminată: *Man schleppte einen weiteren Verwundeten durch Gips- und Kalkwolken in die Mitte des Raumes* (Günter Grass, *Die Blechtrommel*, S.180).

Durativitatea poate fi concretă sau neconcretă, exactă sau aproximativă. În calitate de indicatorii durativității concret determinate pot servi indicatorii lexicali adverbiali, de exemplu: *und nun saßen Innstetten und Effi wieder daheim und plauderten noch eine halbe Stunde*. (Theodor Fontane, *Effi Briest*, S.32). În exemplul *Eine Weile lang hätten die europäischen Länder durchaus versucht, die Kriterien zu erfüllen* (*Die Zeit*, 25.06.2015), indicatorul lexical adverbial *eine Weile lang* marchează o durativitate nedeterminată.

Definitivarea exactă și cea aproximativă poate fi exprimată în următoarele exemple: *Josef Koljaczek blieb drei Wochen lang verborgen ...* (Günter Grass, *Die Blechtrommel*, S.16); „*Doch als wir den Beginn des Experiments auf den 4. März festgelegt hatten und Sie die Sitzung beendeten, indem Sie mir unüblicherweise stumm die Hand drückten, schien ungefähr zehn Sekunden lang die Sonne in Ihr Arbeitszimmer*“ (Christa Wolf, *Unter den Linden*, S. 86).

În urma analizei componentiale a fost identificat grupul de verbe special-durative *dauern, wahren, anhalten, andauern* care posedă în sememele lor semul diferențial al durativității implicite. Pentru verbele enumerate este caracteristică prezența semului diferențial al durativității implicite nedeterminate, deci nelocalizării în timp. Verbele *fortdauern, überdauern, hinziehen* se deosebesc de verbele menționate anterior prin faptul că posedă semul complementar de intensificare a acțiunii. Semul durativității concret determinate se realizează doar explicit cu ajutorul indicatorilor lexicali complementari.

Componentul de bază al șirului semantic al verbelor special-durative este considerat verbul *dauern*, al cărui sens, în dicționarul universal al limbii germane DUDEN, este explicat ca: *eine bestimmte Dauer haben*;

eine bestimmte (unbegrenzte) Zeit wahren, anhalten. În cadrul definiției acestui verb putem evidenția sinonimele: *wahren* și *anhalten*. Particularitatea verbului *dauern* și a sinonimului acestuia *wahren* constă în faptul că aceste verbe se întrebunțează în îmbinare cu indicatorii adverbiali, deci cu indicatorii lexicali expliți (DUDEN 1998). Acest fapt ne demonstrează analiza materialului empiric. Tipul de durativitate realizat de verbul special-durativ este precizat cu ajutorul indicatorului lexical, de exemplu, 1. *Meine Hochstimmung dauerte eineinhalb Tage und eine Nacht* (Christa Wolf, *Unter den Linden*, S. 91); 2. *Er hatte gehofft, dessen Besuch würde länger dauern und er der Notwendigkeit des Vater-Sohn-Gesprächs enthoben sein* (Heinrich Böll, *Billard um halb Zehn* S. 165); 3. *Doch die Freude der Gastgeber währte nur fünf Minuten* (*Die Zeit*, 13.07.2009); 4. *Die Freude über den Satz-Anschluss währte nur kurz, weil erneut Zverev sein Service zum 0:2 verlor* (*Die Zeit*, 13.07.2009).

În calitate de indicatori adverbiali, întrebunțaiți cu verbele menționate supra, se manifestă sau construcțiile prepoziționale (exemplu 1, 3), sau adjectivele (exemplu 2, 4). În acest caz, primii indică o durată concret determinată (*eineinhalb Tage und eine Nacht*) sau una exactă (*nur fünf Minuten*), iar indicatorii adverbiali *länger* și *kurz* (exemplele 2, 4) semnalează o durată nedeterminată.

Spre deosebire de verbele *dauern* și *wahren*, verbele *andauern* și *fortdauern*, cu sensul de „*etwas dauert lange*” sunt capabile să exprime o acțiune durativă atât în mod independent, cât și în îmbinare cu indicatorii lexicali. La aceasta, în materialul factologic analizat, prima modalitate de întrebunțare se caracterizează printr-o frecvență mai mare.

O durativitate nedeterminată exprimă exclusiv semantica verbului *fortdauern*, deci implicit, de exemplu, în următoarele propoziții: *Der Blick auf 1914 lehre, dass die Bemühung um eine diplomatische Lösung fort dauern müsse* (*Die Zeit*, 13.05.2014); *Die Grundlage eines Events, das fort dauern und inspirieren wird.* (*Die Zeit*, 29.06.2015). Îmbinarea acestui verb cu diferiți indicatori lexicali poate marca atât o durativitate determinată: *Nach den bisherigen Planungen sollen die direkten Verpflichtungen gegenüber der Europäischen Union Ende 2014 ablaufen, während die Einbindung in ein Programm des Internationalen Währungsfonds (IWF) bis 2016 fort dauert* (*Die Zeit*, 04.11.2014), cât și una

nedeterminată: *Die Kämpfe würden noch fort dauern, der Lärm schwerer Geschütze sei zu hören (Die Zeit, 21.01.2015).*

Verbul sinonimic *andauern* cu conotația „noch nicht zu Ende sein”, de asemenea, se întrebuițează la exprimarea durativității nedeterminate implicite, de exemplu, *Während die Auseinandersetzungen zwischen Athen und den internationalen Geldgebern andauern, öffnen die Banken am Tag drei der Kapitalverkehrskontrollen - allerdings nur für Rentner (Die Zeit, 01.07.2015); Die Proteste würden andauern (Die Zeit, 29.06.2015).*

La întrebuițarea cu un indicator explicit al durativității, verbul *andauern* semnalează o durativitate nedeterminată, de exemplu, *Nähere Angaben machte der Sprecher auf Anfrage nicht, da die Aktionen am Abend noch andauern (Die Zeit, 08.07.2009); Laut Lauber können die Ermittlungen noch „Monate oder Jahre” andauern (Die Zeit, 17.06.2015).* În calitate de indicator al durativității determinate, verbul în îmbinare cu un indicator lexical corespunzător se manifestă, de exemplu, în următorul context: *Inzwischen ist klar, dass ihr umstrittener Einsatz unter dem Decknamen "Iris Schneider" von 2002 bis 2006 andauerte und sie dabei zahlreiche Regeln verletzte (Die Zeit, 16.06.2015).*

În pofida faptului că semul durativității nu este de bază în cazul verbului *anhalten*, care se întrebuițează cu sensul de „zum Halten, zum Stillstand bringen“, „zu etwas anleiten, erziehen”, acest verb, în limba germană, poate fi raportat la grupul de verbe special-durative, deoarece printre conotațiile acestuia găsim în DUDEN definierea ca „andauern, fort dauern” (DUDEN 1998: 112). Exact acest sens se actualizează în exemplul următor: *Auch als nach Tisch einzelne der hübschesten Einkäufe von ihm ausgepackt und seine Beurteilung unterbreitet wurden, verriet er viel Interesse, das selbst noch anhielt oder wenigstens nicht ganz hinstarb, als er die Rechnung überflog (Theodor Fontane, Effi Briest, S.12).*

Similar verbelor special-durative *fort dauern, andauern* analizate supra, verbul *anhalten* exprimă o durativitate nedeterminată implicită, fapt demonstrat de următorul exemplu: *Die politische Unsicherheit wird somit anhalten, das Risiko eines innenpolitisch motivierten Euro-Austritts ist keineswegs gebannt (Die Zeit, 04.06.2015).*

Vom menționa că în materialul glotic analizat verbul în îmbinare cu un indicator lexical explicit corespunzător poate reda și o durativitate

concret determinată, de exemplu, *Um zum Beispiel bei einem Patienten eine Depression zu diagnostizieren, musste 1980 eine bestimmte Anzahl von Symptomen wie gedrückte Stimmung oder Schlafstörungen ein Jahr lang anhalten* (*Die Zeit*, 08.01.2015); și una nedeterminată, de exemplu, *Irgendwann stellten die Wüstenfrauen fest, dass man sogar Ornamente mit Lücken dazwischen zeichnen konnte und der Kühlungseffekt immer noch anhielt* (*Die Zeit*, 05.03.2015).

Pe lângă grupul de verbe special-durative în limba germană, precum și în alte limbi, există o grupă de verbe care, în opinia lui Al. Bondarko, reliefează o durativitate „lexicală” (Бондарко 2013: 101). La acest grup de verbe pot fi raportate asemenea verbe ca *leben, warten, streifen, wandern* ș.a., care conțin semul extensiunii temporale, adică durativitatea este doar unul din componenții sensului strict lexical al acestora. Astfel, printre cele 4 sensuri ale verbului *streifen* doar unul singur denotă o durativitate nedeterminată, și anume: „ohne erkennbares Ziel, ohne eine bestimmte Richtung einzuhalten wandern, ziehen”, care poate fi confirmat de următorul exemplu: *Wir streiften durch die umstrittenste Umweltproblemzone des Tessins* (*Die Zeit*, 09.07.2009).

Este necesar să accentuăm că, în limba germană, același verb poate exprima într-un context determinat o acțiune durativă, iar în altul semul dat nu se va actualiza, de exemplu: 1. *Sie weinten und schluchzten und sprachen und schrien in einem Atem, ganz mit sich allein im Unendlichen des Gefühls und vollkommen achtlos der Mitgeführten, die erstaunt und durch dieses Staunen belebt sich ungewiß den beiden näherten* (Stephan Zweig, *Vierundzwanzig Stunden aus dem Leben einer Frau*, S.71); 2. *Gott, Effi, wie du nur sprichst. Sonst sprichst du doch ganz anders* (Theodor Fontane, *Effi Briest*, S.9).

Verbul *sprechen* nu face parte din grupul celor special-durative, totuși exprimă o oarecare durativitate nedeterminată. Acest sens aspectual al durativității nedeterminate se urmărește în exemplul 1, pe când în exemplul 2 acest verb este întrebuițat cu sens general, indicând faptul că mesajul celor spuse anterior diferă de enunțarea prezentă, iar durativitatea acțiunii nu este evidențiată.

Analizând exprimarea categoriei semantice durative cu ajutorul grupului de verbe special-durative și al verbelor al căror unul din sensuri

indică durata acțiunii, conchidem că, în comparație cu alte limbi în care categoria semantică durativă este exprimată la nivel gramatical, în limba germană durativitatea nu-și regăsește frecvent exprimarea în paradigma morfologică verbală. Acest fapt denotă, o dată în plus, existența diverselor moduri de exprimare a uneia și aceleiași categorii semantice în diferite limbi.

Literatura

DUDEN. *Deutsches Universal Wörterbuch A-Z*. 3., neu bearbeitete Auflage. Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich: Dudenverlag, 1998. 1816 S.

Бондарко, А. В. *Теория функциональной грамматики. Введение, аспектуальность, временная локализованность, таксис*. Москва: Книжный дом Либроком, 2013. 352 с.

Волостнова, Н. Н. *Средства выражения способов действия длительности в немецком и русском языках*. Дис. канд. филол. наук. Казань, 2005. 194 с.

Ломов А. М. *Очерки по русской аспектологии*. Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1997. 140 с.

Рыхлова, О. С. *Концепт длительности в немецком, английском и русском языках в сопоставительном плане*. Автореф. дис. канд. филол. наук. Уфа, 2007. 21 с.